

L'OBRA

Marcel Duchamp

Anémic Cinéma, 1926

Curtmetratge, blanc i negre. Estats Units.

Durada: 6'42"

Anémic Cinéma, de Marcel Duchamp (obra que va signar amb el nom de Rose Sélavy, el seu alter ego) és un curtmetratge experimental que combina rotacions d'espitals amb versos en francès a mode de paronomàsia, recurs fònic que consisteix en l'utilització de parònims (paraules que tenen sons semblants però significats diferents) i al·literacions (repetició de fonemes en una mateixa frase). El títol és un anagrama (Anémic és la paraula Cinéma a l'inrevés).

Duchamp mostra una sèrie de poemes circulars construïts en base a jocs fònics com «Esquivons els ecchymoses des Esquimaux aux mots esquis» (esquidem les equimosi dels esquimals amb mots exquisits), versos d'Adon Lacroix, esposa de Man Ray, que reflectien el popular procés d'escriptura automàtica utilitzat pels surrealistes. El 1921, Man Ray treballava en una de les seves primeres obres experimentals, la rayografia, que es tractava d'obtenir imatges abstractes obtingudes d'objectes exposats sobre un paper sensible a la llum i després revelat. Duchamp utilitza una tècnica similar a la de les rayografies en l'àmbit de la imatge en moviment.

Amb *Anémic Cinéma*, Duchamp explora la capacitat de restar elements a la imatge en un exercici de deconstrucció. Aquest tipus d'il·lusions òptiques varen ser conegudes amb el nom de *Rotoreliefs*. Un exemplar poema visual i una forma diferent de fer servir les eines cinematogràfiques.

Duchamp admirava les obres de Raymond Roussel, i es va inspirar en el seu llenguatge plàstic, complicat de comprensió, en el qual la trama gira sobre si mateixa. Roussel s'inspirava en les paraules homòfones (paraules que es pronuncien de la mateixa manera però tenen sentits diferents).

Versos d'*Anémic Cinéma* d'Adon Lacroix:

«BAINS DE GROS THÉ POUR GRAINS DE BEAUTÉ SANS TROP DE BENGUÉ. »

«L'ENFANT QUI TÈTE EST UN SOUFFLEUR DE CHAIR CHAUDE ET N'AIME PAS LE CHOU-FLEUR DE SERRE CHAUDE. »

«SI JE TE DONNE UN SOU, ME DONNERAS TU UNE PAIRE DE CISEAUX? »

«ON DEMANDE DES MOUSTIQUES DOMESTIQUES (DEMI-STOCK) POUR LA CURE D'AZOTE SUR LA COTE D'AZUR. »

«INCESTE OU PASSION DE FAMILLE, À COUPS TROP TIRÉS. »

«ESQUIVONS LES ECCHYMOSES DES ESQUIMAUX AUX MOTS EXQUIS. »

«AVEZ-VOUS DÉJÀ MIS LA MOËLLE DE L'ÉPÉE DANS LE POËLE DE L'AIMÉE? »

«PARMI NOS ARTICLES DE QUINCAILLERIE PARESSEUSE, NOUS RECOMMANDONS LE ROBINET QUI S'ARRÊTE DE COULER QUAND ON NE L'ÉCOUTE PAS. »

«L'ASPIRANT HABITE JAVEL ET MOI J'AVAIS L'HABITE EN SPIRALE. »

És molt difícil traduir a un altre idioma els versos d'Adon Lacroix que formen part d'*Anémic Cinéma*, ja que són jocs de paraules i fonemes en francès, sense sentit. La traducció literal seria la següent:

1. Banys de te gruixat per grans de bellesa sense excés de Bengue.
2. El nen que mama és un bufador de carn calenta i no li agrada la coliflor d'estufa.
3. Si jo et dono cinc cèntims, em donaràs tu unes tisoires?
4. Demanem mosquits domèstics (semi-existències) per a la cura de nitrogen sobre la cotització de blau.
5. Incest o passió de família a cops massa tirats.
6. Esquivem les equimosi dels esquimals amb paraules exquisides.
7. Vares posar ja la medul·la de l'espasa a la paella de l'estimada?
8. Entre els nostres articles de quincalla mandrosa, recomanem l'aixeta que s'atura de fluir quan no se l'escolta.
9. L'aspirant viu en el lleixiu i jo tenia l'hàbit en espiral.

L'ARTISTA

Marcel Duchamp
(Blainville, França, 1887 - Neuilly-sur-Seine, França, 1968)

Està considerat com un dels creadors més influents del segle XX. Nascut en una família acomodada, nét d'artista, els seus dos germans grans també es van dedicar a l'art, Jacques Villon i Raymond Duchamp-Villon. Va estudiar art a París treballant simultàniament de caricaturista. El 1906, es va interessar pel fauisme i el cubisme, però evolucionant sempre amb una independència dels corrents intel·lectuals. La repetició l'avorria i el dirigia cap a la inactivitat, el que realment l'impulsava a crear era la curiositat. El seu interès es centrava en l'obra creativa que començava de zero.

Les seves inquietuds artístiques es dirigien sempre cap a una nova estètica i una nova visió de l'art. Va eliminar els conceptes d'obra d'art i creador entesos fins aquell moment. Li varen anomenar antiartista en nombroses ocasions. La seva independència i obstinació es van manifestar en les seves obres que combinaven el disseny i color cubistes amb representacions de les fases del moviment. Aquestes obres, com es va pensar en un principi, no van ser influïdes pel futurisme, el qual Duchamp va manifestar no valorar especialment, es tractava d'un enfocament relacionat amb la fotografia de la seqüència del moviment d'Étienne-Jules Marey.

El 1911, coneix a Francis Picabia iniciant-se una amistat que duraria tota la vida. Gràcies a ell, s'aparta a un estil de vida lluny dels artistes professionals, amb ell assisteix a una representació teatral que suposarà un punt d'inflexió en la seva trajectòria artística, es tracta d'una adaptació de la novel·la de Raymond Russel *Impressions d'Àfrica*. Russel va influir enormement en tota la producció artística de Duchamp, en moltes de les seves obres s'aprecien elements que Russell feia servir en les seves obres literàries.

El 1912, va presentar *Nu descendant un escalier n° 2 (Nu baixant una escala, núm. 2)*, al Saló dels Independents, on reflecteix les seves inquietuds sobre la representació del moviment. La pintura va ser rebutjada en aquesta exposició, cosa que ell mateix diu que li va servir per decidir no formar part de cap grup o moviment artístic; va esperar un any per veure exposada l'obra, aquesta vegada en l'Armory Show de Nova York, on va ser rebuda amb millor acceptació, convertint-lo en un dels

pintors més famosos d'Estats Units.

A partir del 1913 comença l'estudi de la seva gran obra *Le grand verre (El gran vidre)*, la qual no va donar per finalitzada fins a 10 anys després, declarant-la oficialment «inacabada». Va ser el creador del *ready made* mitjançant la col·locació d'objectes banals en el context d'una galeria o museu, declarant que eren obres d'art. La seva intenció no era atacar l'art sinó l'abús de l'art, que s'havia convertit, al seu parer, en un mer article de consum. Parlava de la decadència de l'obra d'art, del seu avorriment causat per la repetició.

Tota l'obra de Duchamp és complexa i difícil de definir, tot intent d'interpretació ha estat insuficient. El 1918 abandona totalment la pintura i comença una producció d'obres amb una ironia romàntica portada a una culminació dadaïsta com la reproducció de la Mona Lisa a la qual li va afegir un bigoti i un títol obscè *L.H.O.O.Q. Elle a chaud au cul* (Ella té el cul calent).

El 1917, es va organitzar la major exposició a Estats Units, la Societat d'Artistes Independents, on Duchamp va presentar una obra amb el pseudònim R. Mutt. Es tractava d'un urinari que va comprar Duchamp, el va col·locar a l'inrevés amb el títol *Font*. Es va considerar una broma o una indecència i es va retirar de l'exposició. Duchamp més tard va escriure que si l'obra l'havia triat un artista era una obra d'art.

La seva idea de l'obra d'art era ambiciosa i inviable, la seva teoria consistia en que només es podia tenir una experiència de la bellesa i de la pròpia individualitat a través d'un intercanvi mental entre l'espectador i l'obra d'art, en una mena de coït.

Duchamp va inspirar l'art del seu temps i el de la nostra pròpia època, la seva influència ha arribat fins als nostres dies i tots els artistes i crítics ho segueixen fent servir com a referència. Va introduir un art reflexiu que compon un capítol en la història de l'art contemporani.

Recursos:

<http://www.marcel Duchamp.net/>

<http://culturacolectiva.com/anemic-cinema-un-poema-de-marcel-duchamp-y-man-ray/>

http://www.openculture.com/2011/10/anemic_cinema.html

Ramírez, Juan Antonio: *Duchamp: El Amor y la Muerte, incluso*. Madrid: Ediciones Siruela, 1993.

Duchamp, Marcel: *Escritos. Duchamp du Signe*. Colección Comunicación Visual, serie Clásicos. Barcelona: Gustavo Gili, 1978.

CLAUS DIDÀCTIQUES:

Marcel Duchamp, *Anémic Cinéma*, 1926

L'obra:

- És un curt experimental de Duchamp amb l'ajuda de Man Ray que combina rotacions d'espitals amb frases en francès sense cap tipus de sentit.
- S'emmarca en les corrents dadaistes* i surrealistes** de l'època.
- Duchamp signa l'obra amb el seu *alter ego* Rose Sélavy. Amb aquest nom juga a adoptar la personalitat d'una dona jueva que firmarà algunes de les seves obres conceptuals i que serà inspiració de poemes de diversos autors. El propi nom és un joc fònic de paraules. En francès *Rose* = Eros; *Sélavy* = *C'est la vie* → «Eros és la vida»
- El títol *Anémic* és un anagrama de Cinéma. És a dir, la transposició de lletres de CINEMA = ANEMIC
- El text:
 - Són versos d'Adon Lacroix, esposa de Man Ray
 - Es tracta de jocs fònics seguint la línia del recurs d'escriptura automàtica utilitzada pels surrealistes (procés o resultat de l'escriptura que no prové dels pensaments conscients de qui escriu. És una forma de fer que aflori el subconscient)
 - Abunden les paronomàxies (recurs fònic que consisteix en utilitzar paraules amb sons semblants però significats contraris) i les al·literacions (repetició de fonemes en un text o fragment literari)
- La imatge:
 - Obra conceptual seguint la línia dels experiments òptics que des del 1920 Duchamp feia juntament amb Man Ray
 - Amb *Anémic Cinéma* es pega el bot al format audiovisual, a la imatge en moviment.
 - Nou jocs de paraules, enganxades lletra per lletra, en forma d'espiral en discs rodons i negres que després s'enganxaren a discs fonogràfics. Els discs amb els poemes s'alternen amb dissenys de discs abstractes.

L'artista, Duchamp:

- D'origen francès, el 1916 emigra a Nova York on la seva obra es pot definir com plenament dadaísta.
- D'esperit rebel, trencador i provocador és considerat el pare de l'art contemporani.
- Qüestiona el mercat de l'art i el propi art amb la incorporació d'objectes quotidians com obres artístiques, els seus coneguts *ready mades* (obres en les que utilitza objectes no considerats artístics com un urinari, un boteller o la roda d'una bicicleta...).

***Dadà:** moviment cultural sorgit primer a Europa i posteriorment als Estats Units. Fou creat en el Cabaret Voltaire a Zúrich (Suïssa) entre 1916 i 1922 amb Hugo Ball com a fundador, quan una sèrie d'artistes de diferents nacionalitats es trobaren com a refugiats en aquesta ciutat durant la I Guerra Mundial. Posteriorment fou adoptat per Tristan Tzara, qui es convertiria en la seva figura més representativa.

El dadaisme sorgí del desencant als horrors i bogeria de la guerra. L'expansió del missatge dadaísta fou intensa, ampla i va tenir repercussions en tots els camps artístics amb freqüència amb una naturalesa satírica i sense sentit.

El seu rebuig no era només cap a la guerra sinó cap a tot l'ordre cultural establert. Foren uns autèntics rebels. Proposen una reflexió sobre el concepte d'art, d'estètica, de bellesa des de la burla, la sàtira i la provocació absoluta. Alguns dels seus principis es basen en l'atzar, la llibertat absoluta de creació i el no estar sotmesos a ninguna normativa.

** **Surrealisme:** moviment artístic i literari que sorgí a França després de la Primera Guerra Mundial i que s'inspira en les teories psicoanalítiques per intentar reflectir el funcionament del subconscient, deixant de banda qualsevol tipus de control racional. Sorgeix com un intent de reacció positiva front a la destrucció duta a terme pels dadaistes.

En les seves bases es troben la irracionalitat, els somnis i els instints com a motiu d'inspiració pels artistes.